

1. INTRODUCCIÓ

1.1 Un model de societat

El Govern de la Generalitat va llençar una campanya institucional, l'any 1987, sota el lema *Som sis milions*. Aquest lema no pretenia ser un simple eslògan publicitari, sinó tota una declaració de principis; la constatació que a Catalunya, les persones eren el centre de la política. Més enllà de proclamar la dada objectiva del nombre de població censada a Catalunya —uns sis milions de persones en aquell moment—, hi havia la voluntat d'integrar tots i cadascun dels catalans, sense exclusions ni diferenciacions de cap mena. Es tractava de construir un país que estigués per sobre de les diferències lingüístiques d'origen o culturals, amb el desig polític de fer de Catalunya una veritable terra d'acollida.

No ha de sorprendre, per tant, comprovar que l'eix principal d'actuació del Govern de la Generalitat —en tots els àmbits institucionals, però sobretot pel que fa a la política de benestar social— hagi estat, al llarg dels 23 anys analitzats, la inversió en les persones, en la seva formació, en la seva salut, en la seva protecció i promoció.

La resta de principis que guiaven les actuacions del Govern en cadascun dels sectors socials es basaven en la justícia —es considerava a les persones com a portadores de dret—, en la universalització —les persones que necessitaven ajuda havien de trobar-se en situació d'igualtat amb la resta de ciutadans—, en la integració —calia promoure accions de reinserció social que defugissin de la dependència de les ajudes públiques— i, finalment, en la prevenció —ajudant a enfortir el teixit familiar i donant suport a les entitats que treballaven en el camp de la vertebració i la cohesió dels barris i les ciutats.

Amb la campanya *Som sis milions*, la Generalitat de Catalunya de-

finia el model de societat i de país que aspirava a construir, una societat que no tan sols tingués en compte els més forts, sinó tothom, el conjunt dels seus ciutadans. Des d'aquesta visió global i integradora, la política de benestar social va esdevenir un dels elements prioritaris de l'actuació del Govern.

1.1.1 *Una societat de servei a les persones*

El President de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol, sempre —fins i tot, molts anys abans de la democràcia— havia tingut com a horitzó un projecte de País en el qual el desenvolupament de la persona fos el centre del mateix. En l'aplicació de les normes jurídiques, el Govern es va apropar, tan singularment com va ser possible, a les necessitats de la gent a la qual havia de servir, fugint de l'aplicació de mesures generalistes, teòriques o fredes i adaptant-se a les necessitats dels sectors amb més dificultats. També, en les actuacions realitzades arreu del territori, als barris, sempre es va intentar servir-los considerant la composició social de cadascun d'ells i tenint en compte les seves carències específiques.

En tot cas, no es podien mantenir i desenvolupar les polítiques de servei a les persones, sense comptar amb elles. L'administració sola no arribava a tot arreu, ni percepció tots els problemes —sobretot els nous problemes—, amb prou rapidesa o amb prou anticipació; sovint es veu limitada per entrebancs burocràtics i no sempre pot assegurar el grau d'humanitat que el tracte amb la gent reclama, i més amb gent en situació de risc d'exclusió social.

Així, ja des dels inicis de la Generalitat, als anys 80, la política de benestar social va estar articulada segons propostes i projectes formulats per la mateixa societat catalana i aquesta tasca de màxima col·laboració entre societat i institucions, va permetre, al llarg dels anys, que Catalunya, sovint, servís com a referent a la resta de l'Estat.

És per això, que es parlava de societat del benestar i no d'Estat del benestar, perquè la societat també prenia part de les polítiques socials. De fet, l'eficàcia de les actuacions desenvolupades en l'àmbit del ben-

estar es basava en el diàleg entre tots els agents implicats. Un diàleg polièdric, el diàleg de tots amb tots. Un diàleg entre institucions de Govern i societat civil.

1.1.2 *Una societat del benestar*

El Govern de la Generalitat va treballar, doncs, durant aquests 23 anys pel reforçament de la societat del benestar. Això significava portar a terme actuacions en els àmbits de l'atenció social i sociosanitària de la gent gran, de l'atenció a les persones amb discapacitat, de l'acció cívica, dels serveis comunitaris, de la formació d'adults, de la promoció del voluntariat, de l'impuls de l'habitatge social, del suport a les famílies, de l'atenció als col·lectius d'immigrants i de la lluita contra la pobresa i l'exclusió social. És a dir, es va treballar en camps directament relacionats amb el benestar de les persones i amb la seva socialització.

Aquestes actuacions s'havien de realitzar a través d'un disseny de programes adaptats a les noves necessitats, inherents als canvis socials de finals del segle XX. Així, el model de referència va estar definit per la necessitat de servir les persones a partir de la realitat concreta en cada moment, en una època de profunds canvis en tots els nivells. Això no podia ser possible sense una anàlisi permanent i una actuació integral i transversal del Govern, recolzada en una participació social que, s'entenia, era una part fonamental d'aquest objectiu.

La societat del benestar es traduïa en transmetre seguretat a la gent i en protegir-la. De la malaltia, de la vellesa, de l'atur, de les dificultats i de la necessitat en general. Es traduïa també a ajudar la gent a promocionar-se, a dotar-la dels mitjans necessaris per guanyar-se la vida, a instal·lar-se bé en la societat, a anar endavant. La societat del benestar també tendia a mirar de crear una situació d'igualtat d'oportunitats.

En aquests 23 anys, a Catalunya es va avançar molt pel que fa a nivell de benestar. Hi havia altres països europeus en millor situació, ja que tenien un PIB molt més alt i feia molts més anys que treballaven en polítiques socials. I des de la Generalitat, hagués calgut dedicar més recursos

pressupostaris a aquest àmbit que, malgrat tot, tenia mancances que no es van poder arribar a cobrir. Però es va fer un gran esforç, si es té en compte que una part important del que tenim avui es va fer en poc més de dues dècades d'una manera accelerada i amb un finançament insuficient.

1.1.3 *Una societat integradora*

Quan es va crear el Departament de Benestar Social l'any 1988 —el primer que va existir, tant a nivell estatal com a la resta de comunitats autònomes— no se'n va escollir el nom per casualitat. Podia haver estat un departament de serveis socials o quelcom similar, però el nom finalment triat ja avançava, des del primer moment, que la política que volia per a Catalunya no era una política purament assistencial, sinó una política d'integració i promoció de la persona.

Aquest esperit d'integració venia determinat per les seves pròpies competències. El Departament de Benestar no només era responsable de la política de serveis socials, sinó també d'altres serveis personals que cercaven la cohesió social i la vertebració del país com el foment del civisme, el voluntariat, l'enfortiment del teixit associatiu, els serveis comunitaris o la formació d'adults. Àmbits que incideixen en la qualitat de vida dels ciutadans, independentment de la seva situació social.

En aquesta línia de cohesió i convivència, que a tot arreu era important, però a Catalunya encara ho era més, es va procurar compensar les febleses institucionals del país, amb un sobreesforç de la societat en el camp del civisme i de la integració i, per tant, fent que tota la ciutadania sentís que el país en què vivia podia ser seu perquè estava construït i pensat per a tothom. Era en aquest context, que tenia tan sentit el lema de *Som sis milions*.

1.2 Principis inspiradors de la política de benestar

El Departament de Benestar es guiava a partir d'una sèrie de prin-